

MAPOVÁNÍ MÍSTA POCITOVOU MAPOU

Anotace

Rádi byste u svých žáků podpořili vztah k místu? Pocitová mapa nabízí zábavný, ale zároveň i užitečný způsob, jak žáky naladit na místo, ve kterém žijí. Žáci nejprve zkoumají ve třídě svůj pocit a pocity ostatních spolužáků ve vztahu k místu nebo k jeho jednotlivým částem. Dále se pozornost žáků přesouvá ze třídy ven, kde žáci zkoumají názory a pocity ostatních členů komunity. Výstupy z aktivit žáci zanášejí do pocitových map, pomocí nichž můžeme poznat různé pohledy na mapované místo. Výstupem je pocitová mapa nebo více pocitových map, které mohou posloužit jako užitečný zdroj informací pro vytvoření vize místa.

Typ celku a doba trvání

Učební celek trvá celkem 135 minut a může být rozdělen na části. Aktivity učebního celku probíhají ve třídě i venku.

Cílová skupina

Žáci I. a II. stupně základních škol.

Kontext a mezipředmětová propojení

Minilekce zahrnuje zeměpis, výchovu k občanství, výtvarnou výchovu, osobnostní a sociální výchovu.

Cíle a výstupy

Cíle: Žák si všímá, jaké pocity vyvolávají různá místa v obci v něm samotném i v jiných lidech. Uvědomuje si svůj vztah k určitému místu a prohloubí svůj vztah k místu. Žák vyjadřuje pocity a zkušenosti, které se k místu vztahují.

Výstupy:

- Žák vypracuje pocitovou mapu obyvatel obce.

Stručný popis aktivit

Aktivita 1: Motivace, úvod do tématu

Doba trvání: 25 minut

Místo: třída

Pomůcky: papíry a psací potřeby (fixy, tužka, pastelky), otázky pro žáky - viz níže (zodpovídané během mapování), mapa místa, které chcete mapovat (mapa v papírové podobě nebo v elektronické verzi - www.google.cz/maps, www.mapy.cz či si namalovaná vlastní mapa), barevné špendlíky či lepicí papírky, Pracovní list Otázky o místě, Pracovní list Rozšiřující otázky, Pracovní list Symboly.

Popis aktivity:

Než půjdeme ven, uděláme společně s žáky jejich osobní průzkum. Vytiskneme pracovní list Otázky o místě a rozstříháme ho na jednotlivé otázky. Žákům rozdáme (mohou si vylosovat) otázky – každému jednu. Několik žáků bude mít stejné otázky. Žáci dostanou za úkol získat odpovědi od 3–5 spolužáků a zaznamenat je na lísteček. Poté utvoří skupiny žáci se stejnými otázkami, porovnají své odpovědi a vytvoří jeden společný seznam. Následuje představení ostatním:

- Skupina se nejprve domluví, jaké nejzajímavější či nejpřekvapivější odpovědi (max. 2) zazněly.
- Poté skupina stručně představí, co zaznělo a poukáže na dvě vybrané nejzajímavější či nejpřekvapivější odpovědi.
- Všechna místa/odpovědi postupně zaznamenáváme na jednu velkou mapu.

Metodické poznámky:

- Vyzveme ostatní žáky, aby doplnili další odpovědi, které nebyly zapsány a prezentovány. Této části věnujeme pozornost, aby byly zapsány skutečně pocity a pohledy všech žáků, pokud se neztotožňují s tím, co již padlo.
- Pro přehlednost mapy doporučujeme udělat legendu k mapě – otázky zúžíme do hesel/ kategorií a každé kategorii jednu barvu (či značku). Můžeme využít pastelky, barevné špendlíky, barevná lepítka či značky (např. smajlíci) - příklad: červenou barvou vyznačíme na mapě místa, která považuje vaše cílová skupina za nebezpečná; modrou barvou vyznačíme na mapě místa, kde naše cílová skupina tráví volný čas atd. Další příklady možností:
  - místo, které je ošklivé;
  - místo, které je pěkné;
  - místo, které máme rádi;
  - významné místo.

Podpořeno Norskem prostřednictvím Norských fondů

Po představování výstupů jednotlivých skupin se žáků zeptáme:

- Kdo další, mimo vás žáků, žije v naší obci? Zkuste vyjmenovat další skupiny lidí (zapisujeme na tabuli).
- Myslíte si, že zástupci těchto skupin odpoví stejně?
- Pojďme zjistit, jak to vlastně je...

Příklady cílových skupin v obci:

- žáci a studenti dalších škol (MŠ, ZŠ, SŠ a VŠ);
- senioři;
- maminky s malými dětmi;
- zástupci manuálně pracujících (dělníci na stavbě, pouliční uklízeči, prodavači v obchodech);
- úředníci obecního/městského úřadu, zastupitelé;
- podnikatelé;
- zástupci spolků (myslivci, sportovci, hasiči apod.);
- pracovníci muzea, knihovny;
- lidé s tělesným nebo mentálním postižením apod.

Aktivita 2: Průzkum v obci a jeho pravidla

Doba trvání: 45 minut

Místo: ve třídě i venku

Pomůcky: [Pracovní list Otázky o místu](#), [Pracovní list Rozšiřující otázky](#)

Popis aktivity:

Žáky necháme pracovat ve skupinách, které vznikly v předchozí části. Skupinky žáků si vyberou cílovou skupinu, u které budou následně zjišťovat odpovědi na připravené otázky. Rozdáme jim pracovní listy s otázkami. Necháme žáky chvíli přemýšlet, jestli je výčet základních otázek dostatečný, případně společně doplníme další otázky.

Než pustíme žáky ven, krátce domluvíme pravidla pohybu venku a potom už skupiny vypustíme hledat zástupce jejich cílových skupin. Žákům nezapomeneme připomenout, aby si odpovědi na otázky dobře a podrobně u každého dotázaného zapsali.

Metodická poznámka: Můžeme určit minimální počet dotázaných z cílové skupiny (cca 3–6). Máme-li početnější třídu, zachovejme zmíněnou velikost žákovských skupin i počet 3–5 cílových skupin obyvatel, kterými se budete zabývat. Ale jednou cílovou skupinou se mohou zabývat např. 2 žákovské skupiny. Nebo se stejné cílové skupiny mohou žáci ptát na různé otázky.

Aktivita 3: Mapa vnímání místa

Doba trvání: 45 minut

Místo: třída

Pomůcky: [Pracovní list Symboly](#)

Popis aktivity:

Když se žáci vrátí, vytváří mapu vnímání místa za cílovou skupinu, které se věnovali. Názory zanášejí do mapy pomocí legendy, kterou si určili v předchozích aktivitách. Zadání pro účastníky by mělo být následující: „*Přečtěte si odpovědi vaší cílové skupiny a zaneste je pomocí barev/značek do mapy – řiďte se stejnou legendou, kterou jsme využili na začátku mapování*“.

Metodická poznámka: Můžeme využít některé ze symbolů Pracovního listu Symboly. Pro tvorbu pocitové mapy místa potřebujeme jako podklad prázdnou mapu. Vybrat si můžeme z několika možností, jak mapu obce získat nebo vytvořit. Zde vám nabízíme několik tipů a jistě najdete i mnohé další:

- Papírová verze mapy:
  - vlastní mapa, např. vytvořená v hodinách výtvarné výchovy;
  - vytištěná mapa místa z mapových internetových portálů;
  - okopírovaná katastrální mapa našeho místa.
- Elektronická mapa (Google Street View, www.mapy.cz apod.)

Aktivita 4: Reflexe

Doba trvání: 20 minut

Místo: třída

Pomůcky: žádné

Popis aktivity:

Otevřeme s žáky diskuzi a shrneme nejzásadnější momenty. K diskuzi mohou posloužit následující otázky a podněty:

- Kde všude se nám v našem městě líbí, máme je rádi a proč?
Děti odpovídají např: na hřišti, protože...
- Která místa se nám naopak nelíbí a proč?
Staré budovy, protože...
- Která místa jsou nebezpečná a proč?
Přechod na hlavní silnici, protože...
- Která místa jsou významná a proč?
Radnice, protože...
- Kde trávíme volný čas a proč?
U školy, protože...

Podpořeno Norskem prostřednictvím Norských fondů

Můžeme se pozastavit, promluvit si více o nějakých konkrétních palčivých nebo naopak pěkných místech, nicméně není nutné diskutovat o všech odpovědích.

Během reflexe porovnáváme výsledky z mapování ostatních cílových skupin s naší žákovskou. Ptáme se žáků:

- Našli jste nějaké rozdíly? Pokud ano, pojďme se na ně podívat...
- Co je pro vás překvapující/nové/co by vás nenapadlo?
- S čím souhlasíte a s čím naopak nesouhlasíte?

Hlavní myšlenka této aktivity, která by měla zaznít, je, že je v pořádku, že lidé vnímají stejné místo jinak. Stejně tak jako se lišily odpovědi mezi žáky, se liší odpovědi od různých skupin komunity. Senioři budou mít pravděpodobně jiné potřeby než náctiletí, jiné vnímání bude mít maminka s dětmi, jiné vnímání mohou mít podnikatelé apod. Důležité je však uvědomění si, že komunita je součástí místa, díky názorům ostatních lépe místu a jeho potřebám porozumíme. Vnímání pohledů ostatních na místo je také předpokladem k připravenosti jednat v místě ve prospěch komunity a udržitelného života.

Co by minilekci ve výuce mělo předcházet a co by na ní mohlo navazovat

Před zahájením aktivity by bylo dobré např. na hodinách výtvarné výchovy připravit mapu místa a vytyčit si hranice místa, které budeme zkoumat.

Tvorba plánu obce:

Soustředte se na infrastrukturu v obci. Jedná se o symboly/označení v mapě, která znázorňují běžná místa v obci - jednotlivé domy, různé, řady domů, významné instituce a organizace, silnice, křižovatky, ubytovací zařízení, atrakce, restaurace, industriální zóny, náboženské objekty, škola, školka, knihovna, policie, hasiči, nemocnice, vodní plochy, řeky. Po sestavení plánu se můžete žáků ptát:

- Jak se vám pracovalo?
- Jaká místa v obci bylo těžké znázornit/vybavit si?
- Existují nové/zajímavé věci, které jste se o naší obci dozvěděli během tvoření mapy ve skupině? Jaké? Atd.

Následovat by mohly další aktivity z nabídky minilekcí jako např.:

Klimamapa - žáci také vytvářejí mapu (nebo mohou využít již vytvořenou pocitovou mapu), ale tentokrát se zaměřují na zdroje klimatického rizika a existující adaptační a mitigační opatření. Žáci dle návodných otázek zkoumají svou obec do hloubky, propojují si místní témata a souvislosti. Své poznatky zanášejí do mapy pomocí jedinečných grafických symbolů. Výstupem je mapa, která informuje o klimatickém stavu obce. Díky lekci si žáci uvědomí, že klimatické problémy se vyskytují i v jejich obci a zjistí, jak je na tom obec z hlediska klimatické změny je.

Využití místa a komunity při minilekci

Hlavním tématem aktivity je místo, ve kterém žáci žijí. Žáci pracují s mapou místa a zaznamenávají do ní své poznatky. Část programu probíhá venku, kde žáci kontaktují další lidi z komunity, oslovují je a zjišťují od nich informace, které zapracovávají do pocitové mapy. Žáci se zabývají názory různých skupin lidí z komunity, uvažují nad nimi, berou je na vědomí. Na závěr mohou pocitovou mapu vystavit, představit vedení obce apod.

Naplnění principů MZU a dosažený stupeň žebříku MZU

Principy:

Učení v místě - Učení se přesouvá ze třídy ven, učebnou se stává obec a její okolí.

Učení o místě - Pro učení se využívá místních témat a souvislostí.

Učení skrze místo - Žáci se zamýšlejí nad tím, jak se ve svém místě cítí, jak je místo ovlivňuje. Uvědomují si svůj vztah k místu a odlišnosti různých lidí ve vztahu místu, k respektování názoru různých skupin lidí z komunity.

Učení pro místo - Téma, kterým se žáci zabývají, je opravdové a vážné. Výsledek jejich práce je skutečným, hmatatelným a užitečným příspěvkem ke kvalitě života a životního prostředí v obci. Obce pocitové mapy využívají nejčastěji např. jako podpůrné podklady pro plánování investičních akcí, vytváření koncepcí dopravy, informace pro městskou policii apod.

Vztah k místu - Minilekce staví na osobním vztahu k místu a rozvíjí ho. Žáci si třebí svůj vztah k místu, všímají si hodnot místa jak svých, tak i ostatních členů komunity.

Přízpůsobení místní situaci – Žáci se při minilekci zaměřují na specifické potřeby a podmínky místa.

Osobní relevance – Učení je pro žáka osobně relevantní – žák vnímá souvislost tématu s vlastním životem.

Aktivní účast/participace žáků - Minilekce je zaměřena na aktivní účast žáků v řešení místních problémů, je postaven na participativních metodách zaměřených na iniciativu a zodpovědnost žáků.

Partnerství s komunitou - Žáci při realizaci minilekce mají možnost být v interakci s ostatními členy komunity, pracují s názorem svým i ostatních.

Mezioborovost - Minilekce je mezioborová, mezipředmětová, buduje porozumění vzájemné propojenosti mezi různými oblastmi vzdělávání.

Plnohodnotný nástroj výuky – Minilekce propojuje vzdělávací oblasti napříč RVP (výchova k občanství, zeměpis, člověk a jeho svět, výtvarná výchova). Dále se týká těchto průřezových témat: osobnostní a sociální výchova, environmentální výchova.

Spolupráce - V rámci učebního celku žáci pracují převážně ve skupinách, zadání je zaměřeno na spolupráci v týmu.

Podpořeno Norskem prostřednictvím Norských fondů

Žebřík místně zakotveného učení (tučně zvýrazněn stupeň minilekce):

1. stupeň

Výukové hodiny upravené tak, aby stávající učební celky zahrnuly místní příklady.

2. stupeň

Výukové hodiny vytvořené tak, aby zahrnovaly přímé zkušenosti s místem (nebo aplikace přímé zkušenosti s místem do již existujících učebních celků.)

3. stupeň

Učební celek vytvořený tak, aby využíval výhody místa a vytvářel partnerství s komunitou.

4. stupeň

Integrovaný učební celek MZU se servisním učením a silným partnerstvím komunity.